

FØROYA SOSIAL-DEMOKRATUR

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BROÐURSKAPUR

Nr. 6.

Lýsingaprisur fyri mm: 12 oyru á
1. síðu, 10 oyru á 3. og 4. síðu.

Leygardagin 9. februar 1946.

Bláðið verður bilagt á posthúsinum, og
kostar kr. 2,00 + porto um fjórðingsárid

20. árg.

Fiskahandilin

Tað frættist henda dagin her fyri, at boð vóru komin úr Spania higgar til landið at spyrja eftir klippfiski.

Tað er so langt síðan nú, at vit súa klippfiskin, sum »skuldi veidda gullstreyt» inn yvir Føroyar, og sum menn siga hevur sett fætur undir okkum, leggja útbreiddan á fiskaplássinum hvitur og snøggur í sólskininum, at vit, hóast onkur rædd hesa tíðina hevur mint okkum á hann, eru um at gloyma hann og farin at halda, at hann hoyrir til eina farna tíð og ikki kemur inn aftur í okkara vinnusegu.

Hann var nú eitt, ið øll hesi undanfarnu ár setti ein fastan dóm á okkara fólkalið — tað var sum hann eins og fuglurin var vorðin fast vár- og summartekin bæði í keypstaðnum og í bygðini. Tá ið mannfólkini loystu frá landi og fóru undir Island at fiska, fóru konufólkini at hugsa um at búgva seg til at fara í fisk. Og so brátt skipaflotin var afturkomin og hevði skipað veiðuna upp, sáust fiskakørini koma út og vásakleidd konufólk standa og vaska og onnur taka frá teimum og breiða út á plássini. Farmar komu eisini út til bygðafólkið, ið skuldi hava tað at takast við afturat sínum egna vetrarfiski.

Jú, vist var tað, at hetta setti liv og dóm á landslagið og gav arbeiði til nógvar hendur — so heilsuringt var tað kanska heldur ikki fyri konufólkini og børnini.

Menn halda sum sagt eisini fram, at tað var klippfiskurin, ið setti fætur undir okkum. Tað er honum at takka fyri, at keypstaðirnir runnu upp við bryggjum, handlum og stásiligum húsum. Hann loysti eina aðra tilveru upp fyri bóndans húskall og hjálpti honum at koma úr trælbandinum. byggja sær noss-lig hús upp yvir høvðið istaðin fyri tær gomlu føroysku lekasmáttarnar og seta fót undir egðið borð. Samanum tikið so skapti hann Føroyinginum eina nýggja frí-gjörða öld, ið hann ikki hevði grundað síðan forn- og miðeldina, tá ið forfedrarnir høvdu egin skip og kundu sigla handelsferðir hagar, teim lysti. Hetta er so myndin av okkara hevuðsvinnuvegi, ið allur var bygdur upp á klippfiskin.

Men ein mynd kann hava bæði rættu og rangu.

Tað var ivaleyst satt, at klipp-

fiskahandilin gav væl av sær í fyrstuni. Føroyingar fóru havleiðir at veidda fisk. Men atvoldin til tað var nóg, at útreiðslurnar við fiskiskapinum og fiskahandlinum tá vóru sera litlar. Tað var eitt harðbalið, kravtíð fólki, ið inni-stongt hevði ligið í öldir og nú fekk útlop fyri síni úttráan og virkistrongd og slapp út á hitt víða havið at royna seg.

Føroyingurin tá var ikki vandur við blektan kost og mjúk rúm. Hann skordaði harða keks og skonrug niður í seg og vánligt saltketið uttan at brúnkast við og mutaði ikki ímóti at halda til í rúmi, har einki borð var at eta av, eingir beinkir at varðveita kláðum um í, og har eldurin í kabússini var kældur út, tá ið náttin kom, og lampan sløkt undir bitanum. Moralskt var hann eisini dyggur. Spardi og fór væl um greiðir og amboð-eins og vóru tey hans egnu.

Heimafólkið, ið virkaði fiskin til, mundi heldur ikki fáa høgur lönir. Tað vóru konufólk og børn, og tey vóru ikki von við stórvegis av vinningi í pengum. Og so var eisini útgerðin ógvuliga bilig tá i tíðini.

Tað er eisini ein stórir ivas-purningur, um fiskiskapurin setti soverðnar fætur undir hin føroyska fiskimannin, hvussu ríklig henda nýggja tíðin gjerdist honum.

Satt er tað, at hann fekk hús upp og kanska sýndu tey meira enn tey gomlu, men var hann úr fátækum heimi og skuldi hjálpa pápanum og eisini gjalda fyri alla útgerð sína, mundi tað mangan ganga drúgført, áðrenn hann hevði loyst seg úr teirri skuld, hann hevði bundið seg við, tá ið hann bygdí húsini. Og í keypstaðnum fór nóg av lagi í húslivinum, tí konan og børnini lógu og arbeiðdu í fiskinum fyri at fáa endarnar at rækka saman, hóast so húsbóndin var úti og fiskaði. Henda rangan kann tí á so mangan hátt líkna húskallalivinum hjá bóndanum. Til skips fyri at fáa matin inn í munnin — fiska fyri mjøl og grýn, sum summir plægdu at taka til. Avlopið til annað livsinnihald hjá Føroy-inginum gjerdist einki.

Seinri skifti henda myndin og gjerdist út av lagi dapur og dimm. Árin undan hesum verðaldar-

bardaganum kunnu kallast hungurs-ár. Hin føroyski klippfiskurin, so lovsingin sum hann var, kundi ikki matfæða fiskimannin og dróg útgerðarmannin niður á bakka. Alt stóð í stað. Skipini vóru tey somu, veiðuhátturin hin sami, og fiskatilgerðin hin sama. Onkur royndi at bróta seg úr vanagongdini og deyðavatninum, men royndirnar bráðoyðu. Fjöldin hevði einki álit til nýtt. Hon suffaði undir korunum, frætti frá fiskimonnnum aðrastaðni, ið gingu nýroyndir og høvdu góðar innløgur, men visti ikki rættiliga, hvar skuldin skuldi leggjast fyri okkara vanlagnu, og helt so, at lagnan hevði lagt hesi færin, húkin og klippfiskin á Føroyingar, og tey slapp hann ikki frá.

Bardagaárinu góvu vinnuliga ein glotta. Farið var frá klippfiskinum og til ísfiskin, og honum, ið heppin var og slapp fram at, góvu hesir ísfiskafarmar góðar innløgur. Tað ið her baggaði var, at fiskurin litið var sjálveiddur men keyptur úr øðrum landi. Soleiðis gav hann ikki landinum tað úrslit, tað átti at fingið, og meginparturin av fólkinum lá heima, tí færin vóru fá og so fáir menn sluppu við teimum. Men her høvdu vit fingið fatúr á einum tátti, sum vit høvdu longest eftir, og sum øll ynsktu ikki skuldi glíða okkum av aftur hendi.

Ræddir ljóðaðu tó, ið varaðu við, at vit ikki áttu at leggja okkum á bóli og halda tað, at feskfiska-handilin, sum vit so óvart vóru dottin á, skuldi vara við. Hann var hálur um at halda, hann kundi vera hjá í dag og frá í morgin. Klippfiskurin mundi spyrjast aftur í aftur, og hann hevði tó givið breið til nógvar munnar. Tað er sjálvandi, at hesar ræddir kunnu hava rætt.

Vit eiga ikki so fast at lita á hesa feskfiskasølu, sum óvanligar tíðir bóru okkum. Og vit eiga ikki altið at spæla á ein strong í okkara vinnulivi. Men fegin er vist fáur aftur at fara og hugsa um klippfisk. Útgerðamaðurin og fiskasælumaðurin minnst aftur á allar trupulleikarnar. Hvussu útgerð og vørur máttu takast uppá borg, og alt mátti biða til einaferð á heysti, klippfiskurin var turrur. Øðrvisi nú, ið peningurin hevur kunnad fingist í hondina, og kontanthandilin við reinum pengum hevur kunnad farið fram. Og fiskimaðurin

374

Persónvognur

Lastvognskoyring

Anton Arge (y) Húsabrugv

Tlf. 443

minnst á lodd og snøri, litlan og ongan vinning og seina avrokning. Eisini er tað at nevna, at hóast klippfiskaprisurin í útlandinum er góður, so verður tilvirkanin í hesum tíðum, nú arbeiðsløninarnar eru so høgt uppi, og alt tilfar er so ovurhonds dýrt, at kosta so nóg, at tað verður ivingasamt, um tað verður gjørligt at fara undir at turka fisk.

Tað er tí alt, ið ber í tað borð, at vit ið hvussu so er mugu berjast við hond og fót fyri ikki at missa henda feskfiskahandil, vit hava fingið. Sjálvandi eru vit ikki harrar á viðurskiftum á útlendska-marknaðinum, men vit mugu tó ikki lata okkara part liggja eftir, men fáa sent menn av stað at samráðast við teir, vit hava selt fisk til, og royna at tryggja okkum ein fastan feskfiskamarknað.

**Vesturhavsfiskimenninir
koma fjølmentir til Keypp-
mannahavnar at demonstrera**

Nú ein dagin fóru 15000 Keypp-mannahavnarar oman at bryggjuni at siggja stóran flota av jútiskum fiskiskipum, ið sum ein vikingafloti stevndi suður gjøgnum Sundið til høvuðsstaðin. Skipini skuldu vera 170 í tali, og ørindini vóru at fáa ta dansku stjórnina at gera eina skipahavn við Thyberon við Lim-fjørðin. Og fyri at sýna landinum, hvussu týðningarmikil henda havn fór at verða fiskimonnnum har vesturi og fyri enn meira at skerpa sín kræv, komu teir so fjølmentir inn til høvuðsstaðin. Tað er kunnugt, at vesturstrondin á Jútlandi er ógvuliga vánalig, útgrunn og full av grynnum og boðum. Fáar havnir eru, so tað man vera fyri neyðini at fáa hana bygda.